

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»

Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« 01 » 09 2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕТИКИ ТА ЕСТЕТИКИ

Спеціальностей 7.02020501 «Образотворче мистецтво»
8.02020501 «Образотворче мистецтво»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»

Проректор

з науково-методичної

та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« ____ » _____ 2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕТИКИ ТА ЕСТЕТИКИ

Спеціальностей 7.02020501 «Образотворче мистецтво»

8.02020501 «Образотворче мистецтво»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

Робоча програма **Теорія та історія етики та естетики** для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво», напрямів підготовки 7.02020501 «Образотворче мистецтво», 8.02020501 «Образотворче мистецтво».

Розробник: доктор філософських наук, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка Ковальчук Наталія Дмитрівна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії
Протокол від « » _____ 2014 р. № __

Завідувач
Кафедри філософії _____ Александрова О.С.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис предмета навчальної дисципліни

Курс є теоретичним вступом до програми професійної підготовки студента. Навчальна дисципліна «Теорія та історія етики та естетики» розкриває, по-перше, сутність науки етики та особливості її взаємозв'язку з мораллю (що таке мораль, її соціальна сутність та функції, в чому полягає сутність морального зла, роль і значення моральних цінностей тощо); і, по-друге, особливість предмету естетики, сутність компонентів естетичної свідомості, основні поняття, категорії та історичні закономірності художнього розвитку.

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3</p> <p>Змістові модулі: 2</p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): 108</p>	<p>Галузь знань: 0202 «Мистецтво»</p> <p>Спеціальність: 7.02020501 «Образотворче мистецтво» 8.02020501 «Образотворче мистецтво»</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: «спеціаліст», «магістр»</p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 5</p> <p>Семестр: 9</p> <p>Аудиторні заняття: 28 з них:</p> <p>Лекції – 18</p> <p>Семінарські заняття – 6</p> <p>Індивідуальна робота – 4</p> <p>Самостійна робота – 40</p> <p>Модульний контроль – 4</p> <p>Семестровий контроль - 4</p> <p>Вид контролю – ЕКЗАМЕН</p>

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		разом	лекцій	семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль 1 Етика як наука про мораль							
1.	Вступ. Етика як філософська наука. Предмет і завдання етики Історія етичної думки		2			4	
2.	Мораль як соціальне явище. Походження та історичний розвиток моралі.		2			4	
3.	Категорії етики та поняття моральної свідомості. Моральні цінності дружби, кохання, шлюбу та сім'ї		2	2		4	
4.	Прикладна етика як моральна культура і дослідницька програма		2		2	4	
5.	Етикет та ділове спілкування Професійна етика. Особливості педагогічної етики		2	2		4	
Модульний контроль							2
Разом:		58	10	4	2	20	
Змістовий модуль 2 Естетика як філософська наука та метатеорія мистецтва							
6.	Предмет естетики. Структура естетичної свідомості		2			5	
7.	Основні естетичні категорії		2		2	5	
8.	Естетика як теорія мистецтва.		2	2		5	
9.	Історичні закономірності художнього розвитку. Мистецька практика ХХ ст.		2			5	
Модульний контроль							2
<i>Індивідуальна робота</i>					2		
Разом:		50	8	2		20	
Разом за навчальним планом:		108	18	6	4	40	4

ПРОГРАМА КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ЕТИКА ЯК НАУКА ПРО МОРАЛЬ

Лекція 1. Вступ. Етика як філософська наука. Предмет і завдання етики. Історія етичної думки.

Походження термінів «етика», «мораль», «моральність». Виникнення етики в системі філософського знання. Історична мінливість предмету етики. Мораль і етика: особливості взаємозв'язку. Вплив етики на формування та розвиток моральності.

Структура етики як науки: історія етичних вчень та історія моральності, теорія моралі, нормативна етика, прикладна етика. Прикладна та професійна етики. Взаємозв'язок та відмінності.

Завдання науки етики. Основні завдання етики в емпіричній, теоретичній та прикладній галузях. Етика і моральне виховання.

Принципи систематизації етичних вчень:

а) за джерелами походження моралі (виокремлюють натуралістичні, соціологічні, “антропологічні”, супранатуралістичні етичні теорії);

б) за змістом морального ідеалу (гедоністичні, евдемоністичні, утилітаристські, або прагматичні, перфекціоністські, “гуманістичні” етичні вчення).

Принцип періодизації етики: відповідність культурно-історичним епохам. Найважливіші моральні вчення в культурах Стародавнього Сходу. Етичні вчення Давньої Індії. Моральний зміст Вед. Моральна програма Будди. Етичні ідеї конфуціанства.

Рационально-логічне обґрунтування етичних проблем у грецькій філософській традиції (Демокрит, софісти, Сократ, Платон, Аристотель). Етичні вчення епохи занепаду рабовласницького суспільства (Епікур, стоїцизм, скептицизм).

Етика середньовіччя. Християнське світобачення і проблеми етики. (Патристика - Тертулліан, Августин, Боецій; схоластика – Абельяр, Фома Аквінський; пізніє середньовіччя – Майстер Екхарт, етичний дуалізм народно-еретичних рухів).

Етика Нового часу: відправні точки та корінні проблеми (Дж. Бруно). Скептицизм як докорінна переорієнтація етичної теорії (М. Монтень). Розум як джерело суверенності морального суб'єкта (Декарт, Спіноза, Гоббс). Натуралістичний та пантеїстичний евдемонізм (Локк, Юм, Шефтсбері, Руссо).

Етичні системи класичної німецької філософії (Кант, Гегель, Фейєрбах).

Великі “песимісти” (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше).

Етика російської релігійної філософії другої половини ХІХ – початку ХХ ст.) та її місце у світовій духовній культурі (В. Соловйов, М. Бердяєв)

Проблеми моралі у філософії в Україні другої половини ХІХ – поч. ХХ ст. (П.Юркевич, С.Гогоцький, М.Грот, М. Олесницький).

Провідні ідеї в етиці ХХ ст. (Л.Толстой, А. Швейцер).

Лекція 2: Мораль як соціальне явище. Походження та історичний розвиток моралі.

Сутність та походження моралі. Концепції походження моралі: натуралістичні (соціал-дарвінізм, еволюціонізм,); соціологічні (Т. Гоббс, Дж. С. Міль, марксизм, М. Вебер, Е. Дюркгейм, Ф. Ніцше, З. Фрейд), “ антропологічні” (Демокрит, Кіренаїки, Аристотель, Ж.-П.Сартр, Е. Фромм); супранатуралістичні (Платон, Августин, Фома Аквінський, релігійно-філософська традиція в Росії та Україні, П. Тейяр де Шарден).

Первісні форми регулювання людської поведінки. Зародження моралі у первісному суспільстві. Формування морального ставлення людини до інших через звичаї і нрави. Міф і ритуал як спосіб практичного утвердження моральних критеріїв та оцінок. Розпад родового та становлення класового суспільства як умови виокремлення моралі.

Мораль та інституційна регуляція. Специфіка моральної регуляції людських взаємин. Мораль і право.

Мораль як духовно-практичні відношення. Моральна свідомість і моральна практика. Специфіка моральної свідомості. Основні елементи моральної свідомості: моральні почуття, норми, принципи, поняття, ідеали, моральна воля. Взаємозв'язок моральної свідомості, діяльності, відносин. Основні функції моралі: ціннісно-нормативна, регулятивна, комунікативна, світоглядна, виховна.

Властивості моралі як специфічної форми суспільних відносин. Мораль у системі соціальних цінностей. Гуманістичний зміст моралі.

Лекція 3. Категорії етики та поняття моральної свідомості. Моральні цінності дружби, кохання, шлюбу та сім'ї.

Добро і зло як висхідні поняття моральної свідомості і категорії етичної науки. Зв'язок ідей морального добра з категорією блага. Історичні типи осмислення морального добра. Зміст категорії морального зла. Основні різновиди уявлень про зло в історії світової культури. Соціальне і моральне зло. Зло як відсутність добра. Проблема субстанційності зла.

Справедливість як етична основа суспільної комунікації та моральнісна санкція суспільного співжиття. Аристотель про зрівнюючу (ретрибутивну) та розподільчу (дистрибутивну) справедливість.

Проблема життя та смерті в контексті етико-історичних досліджень. Роль смисложиттєвих шукань у становленні людської особистості. Типові концепції обґрунтування сенсу життя (егоїзм, альтруїзм, конформізм, самоствердження і самопожертвування).

Життя і смерть як головні виміри людського буття. Ставлення до смерті як моральна проблема.

Обов'язок і совість як відбиття імперативності моральних цінностей. Поняття обов'язку, його об'єктивні й суб'єктивні сторони. Види обов'язку.

Честь і гідність. Історичний зміст категорій «честь» і «гідність». Значення міри у прояві честі й гідності. Морально-психологічний аспект честі (адекватність самооцінки). Актуалізація проблеми гідності в сучасних умовах утвердження демократії в Україні.

Поняття честі та гідності як проекція моральної цінності особи.

Етичний статус категорій «сенси життя» і «щастя». Концепції сенсу життя і щастя. Сенси життя як фундаментальна особливість людського існування. Щастя та шляхи його осмислення в етиці.

Зв'язок щастя і сенсу життя з професійною діяльністю (самореалізація, відчуття власної значущості, самооцінка тощо).

Товаришування, приятелювання, дружба. Феномен дружби в історико-культурних вимірах. Специфіка товариства в різних формах людської діяльності.

Поняття “сім'я” і “шлюб”. Історичні форми сім'ї та шлюбу: проміскуїтет, груповий шлюб, парний шлюб і парна сім'я, моногамний шлюб і моногамна сім'я. Авторитарні, демократичні та егалітарні принципи побудови взаємин у сім'ї. Сучасні тенденції розвитку сімейно-шлюбних відносин. Криза інституту сім'ї у сучасному світі. Етичний зміст проблеми сексуальних меншин.

Кохання і сім'я. Кохання як морально-змістовна форма статевих відносин. Функції сім'ї: економічна, репродуктивна, комунікативна, культурно-виховна.

Лекція 4. Прикладна етика як моральна культура і дослідницька програма

Прикладна етика – форма раціонально впорядкованого морального життя. Диверсифікованість морально-прикладної практики. «Відкриті» проблеми моралі. Прикладна етика як дослідницька програма. Виникнення і розвиток прикладної етики як області знання. Різні підходи до розуміння прикладної етики. Новий тип співвідношення моральної теорії і практики. Структура прикладної етики.

Види прикладної етики: етика громадянськості (мораль і політика), екологічна етика, біоетика. Морально-етичні проблеми радіаційної і екологічної медицини. Етичні проблеми наркоманії та інтернет-залежності. Етика епохи ВІЛ і постчорнобильського синдрому.

Лекція 5. Етикет та ділове спілкування. Професійна етика. Особливості педагогічної етики.

Ділове спілкування як специфічна форма контактів і взаємодії людей, які представляють свої організації. Ділове спілкування та його особливості: офіційність, спрямованість на встановлення контактів та прийняття взаємоприйняттого рішення.

Стратегія і тактика ділового спілкування. Фази ділового спілкування.

Ділове спілкування та його відповідність загальноновизнаним та загальноприйнятим правилам. Поняття етикету. Діловий етикет в історичній ретроспективі та сучасних вимогах. Абетка спілкування : знайомство, вітання, звернення, прощання.

Поняття вербального спілкування. Мова як провідний спосіб передачі інформації. Монологічна та діалогічна вербальна комунікація. Основні вимоги усного мовлення. Вміння говорити – шлях до успіху ділової людини. Майстерність публічного мовлення. Культура та техніка мовлення. Виступи та бесіди.

Вміння слухати як неодмінна складова частина спілкування ділових людей. Слухання як активний процес. Умови ефективного слухання.

Невербальні канали спілкування та їх класифікація. Роль невербальних каналів спілкування у передачі інформації. Невербальні сигнали як індикатор індивідуальних соціально-психологічних характеристик особистості. Інтонційні невербальні засоби: темп мовлення, тембр голосу, правила їх використання.

Імідж ділової людини. Моральні засади іміджу ділової людини. Манери. Мімічна “партитура” образу ділової людини.

Специфіка ділових відносин у колективі. Основні засади спілкування у професійній групі. Поняття службової етики. Роль керівника та підлеглих.

Особливості управлінської діяльності керівника колективу. Основні функції керівника в діяльності колективу. Стиль керівництва: авторитарний та демократичний.

Форми ділового спілкування: виступ, нарада, прес-конференція, переговори; телефонна розмова; ділове листування, візитна картка. Основні вимоги ділового етикету щодо форм ділового спілкування. Особливості ділового спілкування працівників туристичної сфери та готельного господарства.

Класифікація труднощів ділового спілкування: інтелектуальні, мотиваційні, моральні, емоційні.

Поняття та класифікація конфліктів у сфері ділового спілкування. Структура конфлікту. Динаміка конфліктів. Роль конфлікту у діловому спілкуванні. Конструктивні та деструктивні функції конфлікту. Шляхи вирішення конфліктних ситуацій.

Професійна етика як спосіб регуляції поведінки в конкретних видах професійної діяльності

Загальні принципи професійної етики: професійна солідарність і корпоративність, професійний обов'язок та особлива форма відповідальності. Професійні деонтології.

Принципи і норми професійних етик. Моральні компетенції педагога.

Педагогічна етика. Специфіка педагогічної діяльності і моральні основи ставлення педагога до своєї праці. Предмет педагогічної діяльності і проблема відповідальності вчителя. Поліфункціональний характер педагогічної діяльності і проблема конкурентноздатності педагога. Соціальні задачі збереження і передачі знань та небезпечність особистого консерватизму педагога. Творчість у педагогічній діяльності, артистизм, гнучкість мислення і поведінки вчителя. Відповідність педагога вимогам сучасної школи і необхідність постійного вдосконалення. Етика відносин у системі «педагог-учень». Принципи гуманізму і демократизму як моральні засади відносин у системі «педагог-учень». Кореляція дій педагога відповідно до очікувань і думок учнів. Неприпустимість приниження гідності учнів. Вимоги до «вимогливості» педагога. Орієнтація педагога на позитивні емоції у спілкуванні з учнями. Проблема дистанції у сучасній педагогіці.

Етика стосунків у системі «педагог-педагог». Об'єктивні фактори: труднощі і протиріччя в оцінці педагогічної діяльності: проблема «нерівності» у педагогічному колективі; проблема педагогічного авторитету і майстерності; проблема критики; різниця в рівні загальної і професійної культури, в поглядах і переконаннях. Штампи і стереотипи в поведінці вчителя. Суб'єктивні фактори, що впливають на морально-психологічний клімат в педагогічному колективі: загострена потреба педагога в авторитеті і “професійні захворювання”: амбіціозність, категоричність, підозрілість, образливість; “індивідуалізм” у педагогічній діяльності. Необхідність толерантності, тактовності, прагнення до взаєморозуміння у педагогічному колективі; недопущення і подолання в собі “педагогічного чванства”, зарозумілості, самовпевненості, максималізму і безкомпромісності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ЕСТЕТИКА ЯК ФІЛОСОФСЬКА НАУКА ТА МЕТАТЕОРІЯ МИСТЕЦТВА

Лекція 6. Предмет естетики. Структура естетичної свідомості

Естетика - наука про чуттєве освоєння людиною дійсності та вивчення закономірностей розвитку мистецтва. Становлення термінології. Історія становлення предмета естетики. Формування предмета естетики в межах філософського знання. Вироблення понятійного апарату.

Естетика як самостійна наука. О. Баумгартен та утвердження естетики як теорії чуттєвого пізнання.

Естетика в структурі міжпредметних зв'язків. Естетика і філософія. Естетика і етика. Калокагатія як єдність “краси” і “добра”. Естетика і психологія. Людина як об'єкт естетико-психологічного аналізу.

Естетична діяльність: особливості, мета та види. Творчий потенціал людської праці. Генезис естетичної діяльності. Єдність суспільної форми і суспільного змісту праці. Праця репродуктивна і творча.

Людина і суспільні відносини як об'єкти естетичної діяльності. Людська особистість як естетичний феномен. “Оформлення” людського тіла його суспільний зміст. Естетичний зміст тілесності. Косметика, прикраси, одяг як єдність утилітарного і естетичного. Мода як естетичне явище. Поведінка, дія, видовище, спілкування у системі суспільних практик.

Природа в структурі естетичної діяльності. Єдність природного і культурного у довкіллі людини. Естетичні принципи формування штучного природного середовища. Туризм та естетична діяльність. Роль дизайну як виду естетичної діяльності у сфері готельного господарства.

Естетична діяльність і мистецтво. Історичні і соціальні умови виокремлення мистецтва від інших форм людської діяльності. Історична змінюваність форм і видів мистецтва. Мистецтво як самоцінна і самодостатня форма естетичної діяльності.

Естетика як теорія мистецтва

Специфіка і структура естетичної свідомості. Естетична діяльність і естетична свідомість.

Естетичне почуття. Соціальний зміст естетичного почуття. Роль фізичних почуттів у виникненні та розвитку естетичного почуття. Естетичне почуття як продукт інтелектуальної діяльності. Роль мистецтва у розвитку естетичного почуття.

Естетичний смак. Виникнення і становлення категорії “естетичний смак”. Естетичний смак як теоретична проблема. Художній смак. Та його зв'язок з естетичним Природа суперечок про смаки.

Естетичний ідеал. Природа естетичного ідеалу. Регулятивна функція естетичного ідеалу. Чуттєва, емоційна форма естетичного ідеалу. Естетичний ідеал як зміст мистецтва. Ідеал як критерій естетичної оцінки.

Лекція 7. Основні естетичні категорії

Місце категорій в естетичній теорії.

Категорії “гармонія” і “міра”. Міфологічне уявлення про гармонію. Хаос і гармонія. Античні теорії гармонії. Середньовічне вчення про гармонію. Естетика Нового часу про гармонію. Проблема гармонії природи і людини.

“Прекрасне” і “потворне”. Античні мислителі про природу краси “Золотий перетин” – античний канон краси. Категорія “потворне” та її історичні модифікації.

“Піднесене”, “героїчне”, “низьке”. Співвідношення категорій

“піднесене”, “героїчне”, “низьке”. Суспільний зміст героїчного. Герої та соціальні міфи. Категорія “низьке” в історії естетики.

“Трагічне” і “комічне”. Виникнення драматичного мистецтва. Катарсис, його естетична дія Поняття історичної та особистої трагедії. Комічне і сміх. Комічне як усвідомлена свобода. Естетичні модифікації комічного.

Методологічна роль категорій естетики в художній творчості.

Лекція 8. Естетика як теорія мистецтва.

Методичні основи аналізу мистецтва, визначення його сутності. Естетика і філософія мистецтва. Відображувальна сутність мистецтва. Стил, уява у відображенні. Предмет відображення. Художність та естетичні перетворення в мистецтві. Людина і світ людини в художньому відображенні. Природа як об'єкт і предмет відображення. Гармонія зображувального. Художнє заперечення потворного. Художність і поетичність. Зміст і форма в мистецтві. Діалектика їх зв'язку.

Художньо-образна система мистецтва. Генезис і природа художнього образу. Образ – ідеальність художнього бачення світу митцем. Образ у сприйманні. Диференційованість образно-мовних засобів у видовій специфіці мистецтва. Життя і зміна художнього образу в історичному процесі. Принципи антиномічності побудови ат аналізу художнього образу.

Художня умовність. Типи і рівні художньо-образної умовності. Художня умовність і реальний світ буття культури, людської діяльності. Знакова природа художньо-образної умовності.

Внутрішньо-психологічні механізми, семантичні властивості художнього образу – уподобання, паралелі, асоціативні зв'язки. *Метафора* (перенесення) – один з найпоширеніших засобів творення художньо-образної мови. *Художній символ* – засіб виразності та образного мислення. символ-прикмета, умовний знак, іномовлення. Полісемантизм символу. *Алегорія* – конкретність та абстрактність всезагального.

Мистецтво в структурі людської життєдіяльності. Спосіб буття мистецтва. Включення мистецтва в історичний процес, культурно-історичний контекст і простір. Свобода і детермінізм у мистецтві. Творча свобода митця і свобода вибору в мистецтві, свобода ілюзорна і реальна. Тенденційність. Мистецтво і політика.

Історична динаміка функцій мистецтва. Поліфункціональність мистецтва. Пізнавальна функція. Виховна. Практично-утилітарна. Евристична. Прогнозуюча. Релаксаційна. Катарсистична. Знаково-комунікативна. Розважальна та ігрова. Сприйняття мистецтва як репродуктивний і спів творчий процес. Об'єктивні і суб'єктивні передумови зміна ціннісних орієнтирів у сприйнятті мистецтва. Сприйняття і художнє обдарування людини.

Етнічне, національне, загальнолюдське в мистецтві. Визначення етнічного, національного і загальнолюдського в мистецтві, що виражають історичний процес і характер зв'язку спільностей людей, типи їх художньої

самосвідомості. Етногенезис художньої культури народів світу. Естетична і художня самосвідомість українського народу. Традиція художніх надбань культури Київської Русі. Міфологічний світогляд, фольклор і етнос. Національна самобутність мистецтва. Зв'язок із загальнолюдським художнім досвідом. Національне, особливе і вселюдське у мистецтві. Етнічна притаманність і загальнолюдська цінність художньо-мовних відкриттів у мистецтві.

Лекція 9. Історичні закономірності художнього розвитку. Мистецька практика ХХ ст.

Історична типологія мистецтва. Естетична діяльність і мистецтво. Основні поняття історичної типології: художня епоха, художній напрям, або течія. Художній метод, художній стиль. Значення художньої спадкоємності, художньої традиції і художнього новаторства в художньому розвитку.

Основні етапи розвитку мистецтва. Мистецтво первісної людини. Образне мислення та зображувально-наслідувальна діяльність доісторичної людини. Мистецтво епохи варварства. Мегалітичні споруди. Мистецтво кераміки. Орнаментика. Ритм як художній засіб. Метафора і міф.

Мистецтво Стародавнього світу. Виникнення цивілізацій і соціально-економічні передумови росту художнього виробництва. Видова диференціація мистецтва. Мистецтво країн Стародавнього Сходу. Давньогрецьке мистецтво. Мистецтво Стародавнього Риму.

Мистецтво середньовіччя. Культурно-світоглядні основи середньовічного мистецтва. Релігійно-художній канон. Романський стиль. Готичний стиль. Візантійський стиль.

Мистецтво епохи Відродження. Ренесансний міф про людину. Література та образотворче мистецтво епохи Відродження.

Мистецтво Нового часу. Бароко, Рококо, Романтизм, Реалізм. Специфіка розвитку реалістичного мистецтва на межі ХІХ – ХХ ст.

Мистецтво ХХ ст. Соціалістичний реалізм, експресіонізм, сюрреалізм, абстракціонізм, поп-арт.

Навчально-методична карта

Разом: 108 год., лекції - 18 год., семінарські заняття – 6 год., індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 76 год., модульний контроль – 4 год, екзамен.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	VIII	
Модулі	Змістовий модуль I					Змістовий модуль II				
Назва модуля	Етика як наука про мораль					Естетика як філософська наука та метатеорія мистецтва				
Кількість балів за модуль	62 бали					45+ІНДЗ				
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Теми лекцій	Вступ. Етика як філософська наука. Предмет і завдання етики. Історія етичної думки	Мораль як соціальне явище. Походження та історичний розвиток моралі.	Категорії етики та поняття моральної свідомості. Моральні цінності: дружба, кохання, шлюб та сім'я	Прикладна етика як моральна культура і дослідницька програма	Прикладна етика як моральна культура і дослідницька програма	Предмет естетики. Структура естетичної свідомості	Предмет естетики. Структура естетичної свідомості	Предмет естетики. Структура естетичної свідомості	Предмет естетики. Структура естетичної свідомості	
Бали за відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Теми семінарських занять			Категорії етики. Основні моральні поняття.	Моральні цінності: дружба, кохання, шлюб та сім'я. Проблеми прикладної етики.			Структура естетичної свідомості. Основні естетичні категорії	Естетика як теорія мистецтва. Історичні закономірності художнього розвитку.	Мистецька практика ХХ ст.	
Бали за відвідування семінар. зан.	-	-	1	-	1	-	-	1	-	
Бали за семінар. зан.	-	-	10	-	10	-	-	10	-	
Бали за сам. роботу	-	-	5	-	5	-	-	5	-	
ІНДЗ						30 балів				
МКР	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)					Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				
Підсумковий контроль						Екзамен – 40 балів				

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I Етика як наука про мораль

Семінар 1 (2 год.)

Категорії етики. Основні моральні поняття.

План

1. Добро як провідна ідея моральної свідомості.
2. Моральне зло, його походження і сутність.
3. Загальна характеристика основних моральних понять (відповідальність, обов'язок, честь і гідність, совість, сором).
4. Сенс життя як фундаментальна особливість людського існування.
5. Щастя та шляхи його осмислення в етиці.

Рекомендована література:

1. Зеленкова И.Л., Беляева Е.В. Этика. - Минск., 2000.
2. Золотухина-Аболина Е.В. Современная этика: истоки и проблемы. Учебник для вузов.- Ростов н./ Д., 1998
3. Малахов В. Этика. Курс лекцій: Навчальний посібник.- К., 2006.
4. Бербешкина З.А. Совесть как этическая категория.-М., 1986.
5. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика.- М.,1998.
6. Дробницкий О.Г. Проблема совести в моральной философии // Проблемы нравственности.- М., 1977.
7. Малахов В. Стыд (Философско-этический очерк).- М., 1989.
8. Оссовская М. Рыцарь и буржуа: Исследования по истории морали. - М., 1987.
9. Роменец В.А. Жизнь и смерть: постижение разумом и верой.- К., 2003.
10. Скрипник В.С. Моральное зло в истории этики и культуры.- М.,1992.
11. Татаркевич В. О счастье и совершенстве человека.-М.,1981.
12. Трубников Н.Н. О смысле жизни и смерти.- М.: 1996.
13. Франкл В. Человек в поисках смысла.-М.,1990.

Семінар 2 (2 год.)

Моральні цінності дружби, кохання, шлюбу та сім'ї. Проблеми прикладної етики.

План

1. Любов як вища цінність і сенс життя. Сутність любові та її особливості.
2. Дружба як вершина міжособистісних стосунків. Основні риси, ознаки та умови дружби.
3. Шлюб і сім'я. Етика сімейних стосунків.

4. Етика громадянськості: людина і суспільство. Політична культура громадянина. Мораль і політика.
5. Екологічна етика, її основні проблеми
6. Біоетика як нормативне вчення про ціннісне відношення до Життя. Біоетика і біомедична етика: «відкриті» проблеми

Рекомендована література:

1. Альберони Ф. Дружба и любовь. М., 1991.
2. Антология ненасилия. М., 1992.
3. Аппензеллер Т. Волшебная справедливость. М., 1996.
4. Вейс Ф.Р. Нравственные основы жизни. Мн., 1993.
5. Геллнер Э. Условия свободы. М., 1995.
6. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. М., 1991.
7. Демидов А.Б. Феномены человеческого бытия. Мн., 1994.
8. Джонсон Р. МЫ. Глубинные аспекты романтической любви. М., 2005.
9. Ивин А.И. Философия любви. М., 1990.
10. Калмыков Р.Б. Анатомия свободы. Иваново, 1995.
11. Коган Л.Н. Зло. – Екатеринбург, 1992.
12. Козловский В.В. и др. Модернизация: от равенства к свободе. СПб, 1995.
13. Кузнецов Г.В. Природа моральных абсолютов. М., 1996.
14. Льюис К. Любовь. Страдание. Надежда. М., 1992.
15. Моральные ценности и личность. М., 1994.
16. Прокофьев А.В. Справедливость и ответственность: социально-этические проблемы в философии морали. Тула, 2006.
17. Ролз Д. Теория справедливости. Новосибирск, 1995.
18. Рюриков Ю.В. Три влечения. М., 1996.
19. Рязанцев С. Философия смерти СПб., 1994.
20. Смысл жизни: опыт философского исследования. М., 1992.
21. Сосновский А.В. Лики любви. Очерки истории половой морали. М., 1992.
22. Тарновский Е. Четыре свободы. СПб., 1995.
23. Шердаков В.Н. Добро и зло. М., 1992.
24. Штайнер Р. Философия свободы. Ереван, 1993.
25. Биоэтика: принципы, правила, проблемы / Под ред. Б.Г. Юдина. М., 1998.
26. Биомедицинская этика. Учебное пособие. Под ред. Т.В. Мишаткиной, С.Д. Денисова, Я.С. Яскевич. Мн., 2003.
27. Борейко В.Е. Популярный словарь по экологической этике и гуманитарной экологии. Киев, 2003.
28. Борейко В.Е. Экологическая этика. Киев, 2004.
29. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера. М., 1989.
30. Гор Л. Земля на чаше весов. М., 1993;
31. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли // Соч., М, 1994.
32. Карпинская Р.С., Лисеев И.К., Огурцов А.П. Философия природы: коэволюционная стратегия. М., 1995.
33. Коновалова Л.В. Прикладная этика. Вып. 1. Биоэтика и экоэтика. М., 1998.
34. Кюблер-Росс Э. О смерти и умирании. София, 2001.
35. Леопольд О. Календарь песчаного графства. М., 1980.
36. Митрополит Антоний Сурожский. Жизнь. Болезнь. Смерть. М., 1995.
37. Моисеев Н. Н. Человек, среда, общество. М., 1991.
38. Поттер В.Р. Биоэтика. Мост в будущее. Киев, 2002.

Змістовий модуль 2

Естетика як філософська наука та метатеорія мистецтва

Семінар 3.1. *Структура естетичної свідомості. Основні естетичні категорії.* (год.)

План

1. Специфіка і структура естетичної свідомості.
2. Естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал.
3. Категорії естетики: “гармонія” і “міра”, “прекрасне” і “потворне”, “піднесене”, “героїчне”, “низьке”, “трагічне” і “комічне”.
4. Методологічна роль категорій естетики в художній творчості.

Рекомендована література:

1. Левчук Л.Т. Естетика.-К., 2000.
2. Камінський А.Г. Основи естетики.- Тернопіль, 2004.
3. Эстетика. Учебное пособие / Под ред. В.А. Лозового.- Сумы, 1999.
4. Эстетика: Учеб. Пособие для вузов // Научный редактор А.А. Радугин. - М., 1998.
5. Иванов В.П. Практика та естетична свідомість.- К., 1971.
6. Каган М.С. Естетика как философская наука.-СПб., 1997.
7. Рытикова Л.А. Эстетическое сознание: сущность и специфика.- М., 1985.
8. Татаркевич В. Історія шести понять.- К., 2001.
9. Худушин Ф.С. Эстетический идеал.- М., 1985.
10. Яковлев Е.Г. Эстетический вкус как категория эстетики.- М., 1986.
11. Яструбова Н.А. Формирование эстетического идеала.- М., 1977.
12. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса.- М.,1965.
13. Боров Ю. Эстетика.-М.,1988.-С.37-93.
14. Бычков В.В. Малая история византийской эстетики.-К.,1991.
15. Лосев А.Ф., Шестаков В.П. История эстетических категорий.-М.,1965.
16. Шефстбери. Эстетические опыты.- М.,1975.
17. Эстетика немецких романтиков.- М.,1987.

Семінар 3.2. *Естетика як теорія мистецтва. Історичні закономірності художнього розвитку. Мистецька практика ХХ ст.* (1 год.).

План

1. Походження і соціальні функції мистецтва.
2. Мистецтво як специфічна форма відображення дійсності. Художній образ.
3. Зміст і форма у мистецтві.
4. Види мистецтва.

Рекомендована література:

1. Борев Ю. Эстетика: в 2-х т. – Смоленск 1997.
2. Бычков В.В. Эстетика: Учебник. – М., 2002.
3. Каган М.С. Эстетика как философская наука. С/П. 1997.
4. Кривцун О.А. Эстетика: учебник. – М., 1998.
5. Левчук Л.Г. Эстетика: Підручник/ К., 1997.
6. Эстетика: Навч. Посібник/ В.О. Лозового/ К., 2002
7. Яковлев Е.Г. Эстетика: Уч. Пособие. – М., 1999.
8. Бранский В.П. Искусство и философия.: Калининград, 1999.
9. Борев Ю. Что такое искусство. М., 1989./А-58/.
10. Гулыга А.В. Принципы эстетики. М., 1987 /А-58/.
11. Еремеев А.Ф. Границы искусства. М., 1987 /А-57/.
12. Кривцун О.А. Психология искусства. Н., 2000.
13. Искусство в мире духовной культуры. К., 1985 /А-58/.
14. Культура и развитие человека. К., 1989.
15. Панпурин В.А. Внутренний мир личности и искусство. Свердловск, 1990.
16. Психология художественного творчества: Хрестоматия - Мн., 1999.
17. Шульга Р.В. Искусство и ценностные ориентации личности. К., 1989.
18. Художественная культура и эстетическое развитие личности. К., 1989.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. Етика як наука про мораль

Тема 1. Вступ. Етика як філософська наука. Предмет і завдання етики

1. Що таке гуманістична етика?
2. Етика і культура.
3. Проблеми людини в етиці ХХ століття.
4. Етос і мораль. Мораль як особливий тип відношення людини до дійсності.
5. Співвідношення понять етика, мораль, моральність. Проблема раціонального осмислення цінностей.

Тема 2. Історія етичної думки

1. Давні східні вчення про моральність.
2. Антична етика. Основні етапи античної етики.
3. Християнська етика Середньовіччя.
4. Містицизм в етиці Середньовіччя.
5. Етичні погляди в середні віки
6. Етичні погляди епохи Відродження.
7. Поняття традиційної (класичної) етики. Основні види традиційної етики: етика щастя (евдемонізм), етика обов'язку (деонтологія), етика добра (аксіологія), етика справедливості, етика любові тощо. Гедонізм, евдемонізм, утилітаризм. Етика ненасилля.
8. Критика класичної етики. А. Шопенгауер і Ф. Ніцше.
9. Виникнення соціології моралі (М. Вебер). Метаетика (Дж. Мур) та її особливості.
10. Етика Нового часу.

Тема 3. Мораль як соціальне явище. Походження та історичний розвиток моралі.

1. Мораль і проблема її соціальної детермінації. Первісні форми регуляції людської поведінки. Поняття «мононорми». Табу як цілісний комплекс уявлень, що регулює соціальні відносини.
2. Мораль та інституційна регуляція. Мораль і звичай. Звичаєве право. Мораль і право. Мораль і культура.

Тема 4. Категорії етики та поняття моральної свідомості.

1. Поняття системи моралі. Елементи системи моралі: моральна свідомість, моральна діяльність, моральні відносини. Місце моральної свідомості в системі моралі.
2. Структура моральної свідомості. Норма як елемент моральної свідомості.
3. Моральні принципи. Моральні мотиви та ціннісні орієнтації.
4. Поняття моральної самосвідомості. Рефлексія як елемент моральної самосвідомості.
5. Добро як ключова ідея моральної свідомості. Благо і добро.
6. Моральне зло, його походження і сутність. Субстанціалістське і анти-субстанціалістське розуміння добра та зла. Взаємовідношення добра і зла.
7. Поняття суб'єктивного і об'єктивного в сфері моралі. Щастя як суб'єктивна категорія моральної свідомості.
8. Об'єктивні категорії моральної свідомості: обов'язок, відповідальність, справедливість.
9. Честь та гідність людини. Совість як головний чинник моральної самосвідомості людини. Розкаяння. Поняття сорому. Совість і сором.

Тема 5. Моральні цінності дружби, кохання, шлюбу та сім'ї

1. Суперечливий характер кохання та форми його виявлення.
2. Засоби реалізації любові.
3. Кохання та сімейно-шлюбні стосунки.

Тема 6. Прикладна етика

1. Етика науки.
2. Проблема ненасильства. Насильство і держава.
3. Етичні проблеми евтаназії, трансплантології, транссексуальності.
4. Смертна кара: етичні аргументи «за» і «проти»

Тема 7. Етикет та ділове спілкування

1. Поняття моральної референції особистості. Три головні форми референції особистості: міфологізація життя, ставлення до ідеалу, орієнтація на розмовника.
2. Спілкування як простір людської моральності. Парадигма спілкування в сучасній культурі. Відкритість і замкненість, монологічність та діалогічність людської особистості.
3. Історія етикету. Етикет і моральність. Національні особливості етикету.

Тема 8. Професійна етика. Особливості педагогічної етики

1. Походження професійної етики.
2. Професіоналізм як моральна риса особистості.

3. Етика педагога як різновид професійної етики.

Змістовий модуль 2

Естетика як філософська наука та метатеорія мистецтва

Тема 9. Предмет естетики. Структура естетичної свідомості

1. Поняття естетики. Первісні форми прояву естетичного.
2. Естетичні погляди давньої Греції та Риму. Естетика еллінізму.
3. Естетичні уявлення Середньовіччя.
4. Естетичні ідеали Відродження. Естетична теорія і практика Нового часу. Естетична концепція романтизму німецька класична естетика (Кант, Фіхте, Шеллінг, Гегель).

Тема 10. Основні естетичні категорії

1. *Краса та прекрасне* як фундаментальні категорії естетики.
2. Категорії *гармонія і міра*.
3. Категорії *прекрасне і потворне*.
4. Категорії *піднесене, героїчне, низьке*.
5. Категорії *трагічне і комічне*.
6. Категорія *естетичне*.

Тема 11. Естетика як теорія мистецтва.

1. Історичні зміни у розумінні предмету ролі мистецтва. *Художність* як естетична категорія. *Зміст і форма* в мистецтві.
2. Генезис і природа художнього образу.
3. Принципи антиномічності побудови й аналізу художнього образу. *Художня умовність. Асоціативні порівняння. Метафора. Символ. Алгоритм.*
4. Спосіб буття мистецтва. Свобода і детермінізм у мистецтві. Історична динаміка функцій мистецтва.
5. Соціологія мистецтва.
6. Психологія мистецтва.
7. Філософія мистецтва.
8. Мистецтво і культура.

Тема 12. Історичні закономірності художнього розвитку. Мистецька практика ХХ ст.

1. Основні течії модерністського мистецтва: експресіонізм, кубізм, абстракціонізм, конструктивізм, футуризм, сюрреалізм.
2. Постмодернізм: новий погляд на художню творчість. Основні характеристики постмодерністської філософії і естетики: заперечення істини, текстуальність і текстоцентризм, інтертекстуальність.
3. Основні художні прийоми постмодернізму: цитатність, іронія, колаж, римейк, перформенс, карнавальність.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. Етика як наука про мораль			
Тема 1. Вступ. Етика як філософська наука. Предмет і завдання етики	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест,	5	
Тема 2. Історія етичної думки	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест		
Тема 3. Мораль як соціальне явище. Походження та історичний розвиток моралі.	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест,		
Тема 4. Категорії етики та поняття моральної свідомості.	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест,	5	
Тема 5. Моральні цінності дружби, кохання, шлюбу та сім'ї	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест	5	
Змістовий модуль 2 Естетика як філософська наука та метатеорія мистецтва			
Тема 9. Предмет естетики. Структура естетичної свідомості	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест	5	
Тема 10. Основні естетичні категорії	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест		
Тема 11. Естетика як теорія мистецтва	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест	5	
Тема 12. Історичні закономірності художнього розвитку. Мистецька практика XX ст.	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумковий тест		
<i>Разом: 24 год</i>	<i>Разом: 25 балів</i>		

Індивідуальне науково-дослідне завдання

ІНДЗ виконується з метою самостійного вивчення програмного матеріалу з курсу «Теорія та історія етики та естетики».

Оформлюється ІНДЗ у вигляді письмової роботи, яка не повинна перевищувати 10-12 сторінок комп'ютерного тексту (плюс ілюстрації, схеми та ін. зображувальний ряд) або у вигляді доповіді у програмі PowerPoint. Про результати ІНДЗ студент доповідає на семінарі (на індивідуальному занятті) або представляє у вигляді тематичної презентації (близько 20-25 слайдів).

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

Орієнтовна структура ІНДЗ: титульна сторінка, план (зміст) роботи із зазначенням сторінок, вступ, виклад основного матеріалу, висновки, список використаних джерел. Те саме вказується в електронній презентації.

Студенти можуть виконати запропоновані нижче теми ІНДЗ, або за узгодженням з викладачем взяти інші теми, які їх цікавлять. Головна вимога до обрання і виконання теми – це обґрунтованість позиції, самостійність дослідження, логічність викладу.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану ІНДЗ	2 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи, список використаних джерел	4 бали
Разом		30 балів

Шкала оцінювання

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	27-30	Відмінно
Достатній	23-26	Добре
Середній	18-22	Задовільно
Низький	0-17	Незадовільно

Оцінка за ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Теорія та історія етики та естетики».

Орієнтовна тематика ІНДЗ

з навчальної дисципліни «Теорія та історія етики та естетики»

1. Мораль як об'єкт етики, її сутність та функції.
2. Співвідношення етики, моралі та моральності.
3. Історичне зародження морально-етичних норм людського життя.
4. Співвідношення моральних, релігійних та юридичних норм.
5. Релігійна та світська мораль.
6. Конфуціанська мораль в культурі далекосхідного регіону.
7. Моральні принципи буддійського віровчення.
8. Моральні настанови ісламу.
9. Моральні цінності християнського віровчення.
10. Моральні традиції українського народу.
11. Основні концепції моралі в історії європейської культури.
12. Сенс життя і щастя: основні аспекти співвідношення.
13. Любов як основа морального життя людини.
14. Проблема добра і зла у світовій етичній думці.
15. Чесноти і вади як характеристики моральності людини.
16. Проблема людського щастя у вченні Григорія Сковороди.
17. Моральний зміст патріотизму.
18. Біблія як джерело моральних цінностей і норм християнської етики.
19. Професійна етика.
20. Поняття етикету: історичні корені і сучасні форми.
21. Морально-психологічні аспекти спілкування.
22. Проблема самотності у сучасному світі.
23. Сучасна етика ділової людини.
24. Етика службового конфлікту.
25. Діалогізм як риса людської особистості та його етичні засади.

26. Етика в неklasичній культурі.
27. Молодіжна етика: поняття, особливості, проблеми.
28. Особливості моральних аспектів молодіжного спілкування.
29. Сімейні цінності в етиці українського народу.
30. Етика в контексті ідей постмодернізму.
31. Співвідношення понять краси, прекрасного та естетичного.
32. Особливості естетики як філософської науки.
33. Провідні концепції естетичного в європейській культурі.
34. Взаємовпливи релігії та мистецтва.
35. Художні стилі класичного мистецтва.
36. Художні стилі неklasичного мистецтва.
37. Художній авангард та його естетична оцінка.
38. Естетичне як цінність.
39. Діалектична єдність етичного і естетичного, їх взаємозв'язок.
40. Проблема прекрасного і потворного в житті і художній творчості.
41. Трагічне в естетиці екзистенціалізму.
42. Мистецтво як соціальний і культурний феномен.
43. Мистецтво як засіб гармонізації природи і культури.
44. Основні парадигми сучасної мистецької творчості.
45. Етико-естетичні аспекти життєвого вибору особистості.
46. Життєва мудрість та етика.
47. Етичні проблеми спілкування поколінь.
48. "Краса врятує світ" – Що це означає?
49. Етико-естетичні аспекти кохання.
50. Етика та естетика в гендерному вимірі.

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю.

Розрахунок рейтингових балів

№ п/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	1	6	6
2.	Відвідування семінарських занять	1	3	3
3.	Робота на семінарському у занятті	10	3	30
4.	Виконання завдання для самостійної роботи	5	3	26-30
5.	Модульний контроль	25	1	25
6.	ІНДЗ	30	1	30
Підсумковий рейтинговий бал				156
Коефіцієнт				112/60=1.9
Екзамен				40

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульний письмовий контроль; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

**Розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж
вивчення дисципліни «Теорія та історія етики та естетики»**

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Уніфікована система оцінювання КМПУ (max-167)
1 – 34	«незадовільно» (з обов’язковим повторним курсом)	F	1-48
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX	49-83
60-68	«достатньо»	E	84-95
69 – 74	«задовільно»	D	96-104
75 – 81	«добре»	C	105-114
82 – 89	«дуже добре»	B	115-125
90 – 100	«відмінно»	A	126-141

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

«незадовільно»	виставляється студентіві, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентіві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
----------------	---

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт з використанням роздрукованих завдань.

ІНДЗ, яке виконує студент за визначеною тематикою, обговорюється та захищається на індивідуальних заняттях. Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчальног матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

з етики:

1. Малахов В. Етика. Курс лекцій.-К.,2006.
2. Тофтул М.Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: «Академія», 2005. – 416 с
3. Юрій М. Етика: Підручник. – К: Дакор, 2006. – 320 с.
4. Етика: Навчальний посібник /В.О. Лозовий, М.І. Панов, О.А. Стасевська.- К.,2002.
5. Зеленкова И.Л., Беяева Е.В. Этика: Учебное пособие и практикум.- Минск., 2000.
6. Золотухина - Аболина Е.В. Этика. Учебник для вузов.- Ростов н/Дону.- 1998.
7. Мовчан В.С. Історія і теорія етики. Курс лекцій: Навчальний посібник.- Дрогобич, 2003
8. Степаненко В.Ф. Етика в проблемах і аналітичних задачах: Навчальний посібник.- К.,1998.
9. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика.-М.,1998..
10. Этика. Учебник. / Под редакцией А.А. Гусейнова, Е.Л Дубко.- М.,1999.
11. Этика. Энциклопедический словарь / под ред. А.А. Гусейнова .- М.,2001.
12. Этика: Словарь афоризмов и изречений.- М.,1995.
13. Єрмоленко А.М. Комуникативна практична філософія. Підручник.- К.,1999

з естетики:

1. Борев Ю. Эстетика.- М.,1988.
2. Бычков В.В. Эстетика.-М.,2004.
3. Каган М.С. Эстетика как философская наука.-СПб.,1997.
4. Камінський А.Г. Основи естетики.-Тернопіль, 2004.
5. Кривцун О.А. Эстетика.-М.,1998.
6. Левчук Л.Т. Эстетика.- К.,2006.
7. Чичина Е.А. Эстетика.- Ростов – на – Дону, 1998.
8. Эстетика /Под ред. Лозового В.А. / .- Сумы,1999.
9. Эстетика /Под ред. Радугина А.А./.- М.,1998.
10. Яковлев Е.Г. Эстетика.-М., 1999.

Додаткова

з етики:

1. Апресян Р.Г. Добро и польза // Этическая мысль: Научно публицистические чтения.- М.,1991.
2. Апресян Р.Г. Постигание добра. – М., 1986.
3. Аръес Ф. Человек перед лицом смерти.-М.,1992.
4. Байбуурин А.К., Топорков А.Л. У истоков этикета. – Л., 1990.

5. Бакштановский В.И., Согомонов Ю.В. Прикладная этика: опыт университетского словаря. Учебное пособие.- Тюмень, 2001.
6. Бербешкина З.А. Совесть как этическая категория.- М.,1986.
7. Биоэтика: принципы, правила, проблемы.- М.,1998.
8. Гусейнов А.А. Возможно ли моральное обоснование насилия ? // Вопросы философии .- 2004.-№3.
9. Гусейнов А.А. Золотое правило нравственности.-М.,1988.
- 10.Гусейнов А.А. Об идее абсолютной морали // Вопросы философии.- 2003.- №3.
- 11.Гусейнов А.А., Иррлитц Г. Краткая история этики.-М.,1987.
- 12.Домострой.-М.,1990.
- 13.Дробницкий О.Г. Моральная философия: Избранные труды.-М., 2001
- 14.Дробницкий О.Г. Понятие морали: Историко-критический очерк.- М.,1974
- 15.Дробницкий О.Г. Проблемы нравственности.- М.,1977.
- 16.Зеленкова И.Л. Проблема смысла жизни: опыт историко-этического исследования. – Минск, 1988.
- 17.Зыбковец В.Ф. Происхождение нравственности.- М.,1974.
- 18.Иванов В.Г. История этики древнего мира.- Л.,1980.
- 19.Иванов В.Г. История этики средних веков.-Л.,1984.
- 20.Каган Л.Н. Зло.- Екатеринбург, 1992.
- 21.Карнеги Д. Как завоевывать друзей и как оказывать влияние на людей.- Минск.,1990.
- 22.Кириллина Т.Ю. Совесть и ее роль в нравственном развитии личности. – М.,2001.
- 23.Козловский В.В., Федотова В.Г. В поисках социальной гармонии (социальная справедливость и социальная ответственность). – Свердловск, 1990.
- 24.Кон И.С. Дружба. Этико- психологический очерк.-М.,1991.
- 25.Малахов В.А. « Наука расставанья...».- М.,1992.
- 26.Малахов В.А. Стыд (философско-этический очерк).-М.,1989.
- 27.Милтс А.А. Совесть. Мыслители разных эпох о совести // Этическая мысль: Научно- публицистические чтения.- М.,1990.
- 28.Мир и Эрос: Антология философских текстов о любви.- М.,1991. Макиавелли Н.Государь.- М.,1990.
- 29.Монтень М. Опыты: В 2- т., 3-х кн.-М.,1997.
- 30.Моральное сознание: элементы, формы, особенности. – М., 1974.
- 31.Ненасилие: философия, этика и политика.- М.,1993.
- 32.Оссовская М. Рыцарь и буржуа: Исследования по истории морали.-М.,1987.
- 33.Поттер В.Р. Биоэтика: мост в будущее.- К.,2002.
- 34.Проценко О.П. Етикет в просторі практичної філософії. – Харків, 2002.
- 35.Психология професійної діяльності і спілкування.- К.,1997.
- 36.Размышления и афоризмы французских моралистов XVI-XVIII веков.- М.,1987.
- 37.Райх В. Сексуальная революция.- СПб.,-М.,1997.

38. Рассел Б. Брак и мораль.- М.,2004.
39. Ролз Д. Теория справедливости.-К.,2001.
40. Рюриков Ю.Б. Самое утреннее из чувств: Культура любви.- К.,1985.
41. Рязанцев С. Танатология – наука о смерти.- СПб.,1994.
42. Скрипник А.П. Моральное зло в истории этики и культуры.-М.,1992.
43. Согомонов Ю.В. Добро и польза.-М.,1965.
44. Сопер П. Основы искусства речи.- М.,1992.
45. Социальная сущность и функции нравственности. – М., 1975.
46. Социально-правовые аспекты клонирования человека / Н.Н. Киселев, Т.Р. Короткий, А.Н. Кравченко.-О.,2001.
47. Структура морали /Под ред. Л.М. Архангельского. – Свердловск, 1970.
48. Татаркевич В. О счастье и совершенстве человека.-М.,1981.
49. Титаренко А.И. Структуры нравственного сознания: опыт этико-философского исследования. – М., 1974.
50. Трубников Н.Н. О смысле жизни и смерти.- М., 1996.
51. Философия и этика. Беседа с А.А. Гусейновым // Вопросы философии.- 2003.-№12.
52. Фишер Р. Подготовка к переговорам.- М.,1996.
53. Холопова Т.И., Лебедева М.М. Протокол и этикет для деловых людей.- М.,1996.
54. Шеломенцев В.М. Этикет і сучасна культура спілкування. – К., 2003.
55. Шепель В.М. Настольная книга бизнесмена и менеджера.- М.,1992.
56. Юности честное зеркало.- М.,1990.

з естетики

1. Антология французского сюрреализма.-М.,1994.
2. Бодрийяр Ж. Трансэстетическое.-Спб.,2000.
3. Бычков В.В. Византийская эстетика: Теоретические проблемы.-М.,1977.
4. Віхи в історії античної естетики.-К.,1988.
5. Гильберт К., Кун Г. История эстетики.- М.,1999.
6. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств.-М.,1986.
7. История искусств стран Западной Европы от Возрождения до начала XX века.-М.,1995.
8. Иванов В.П. Практика та естетична свідомість.- К., 1971.
9. Каган М.С. Эстетика как философская наука.- Спб., 1997.
10. Куликова И.С. Экспрессионизм в искусстве.-М., 1978.
11. Культура эпохи Возрождения и Реформация.-Л.,1981.
12. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения.- М.,1978.
13. Лосев А.Ф., Шестаков В.П. История эстетических категорий.- М.1965.
14. Мазепа В.І. Філософія мистецтва // Мазепа В.І. Культурологічний світогляд І. Франка.- К.,2004.
15. Модернизм: анализ и критика основных направлений.-М.,1986.
16. Ренессанс. Барокко. Классицизм.-М.,1966.

- 17.Семашко О.М. Соціологія мистецтва.- К.,2004.
18.Татаркевич В. Історія шести понять.- К.,2001.

Першоджерела

з етики:

1. Августин (Святий). Сповідь. – К., 1999
2. Аврелий Марк (имп.). Размышления римского императора Марка Аврелия о том, что важно для самого себя. – М., 1991.
3. Апель К.-О. Ситуация людини як етична проблема // Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник.- К.,1999.
4. Аристотель. Никомахова етика //Аристотель .Соч. В 4 т. Т. 4. – М., 1989 .
5. Бердяев Н.А. О назначении человека.- М.,1993.
6. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – К., 1994.
7. Ганди М. Сатьяграха // Ненасилие: философия, этика, политика.- М.,1993.
8. Камю А. Бунтующий человек: Философия. Политика. Искусство. – М., 1990.
9. Кант И. Лекции по этике. – М., 2000.
- 10.Кинг М.-Л. Паломничество к ненасилию // Этическая мысль: Науч.-публицистические чтения. 1991 / Общ. ред. А.А. Гусейнова.- М., 1992.
- 11.Лопатин Л. М. Философские характеристики и речи.- Мн., М., 2000.
- 12.Лосский Н.О. Условия абсолютного добра. - М., 1991.
- 13.Макиавелли Н. Государь.-М., 1990.
- 14.Монтень М. Опыты: В 2 Т., 3-х кн. -М., 1997.
- 15.Ницше Ф. Генеалогия морали // Ницше Ф. По ту сторону добра и зла: Кн.2. – М., 1990.
- 16.Ницше Ф. По ту сторону добра и зла // Ницше Ф. По ту сторону добра и зла: Кн.2. – М., 1990.
- 17.Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. Домашні бесіди. - К., 1993
- 18.Сенека Л.А. Нравственные письма к Луцилию// Древнеримская философия.- От Эпиктета до Марка Аврелия: Сочинения.-М.,1999.-С.381-624.
- 19.Сенека о счастливой жизни // Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий.- М.,1995.
- 20.Соловьев В.С. Оправдание добра. Нравственная философия // Соловьев В.С. Сочинения в 2 т. Т.1.
- 21.Стоики. Фрагменты// Антология мировой философии: В 4 т. Т.1.
- 22.Тайлор Э. Первобытная культура.- М.,1989.
- 23.Толстой Л.Н. Не убий никого // Этическая мысль: Науч.-публицистические чтения.1991 / Общ. ред. А.А. Гусейнова.- М.,1992.
- 24.Фрейд З. Тотем и табу // Фрейд З. “Я” и “Оно”. Труды разных лет. Кн. I.- Тбилиси,1991.
- 25.Фромм Э. Искусство любви // Фромм Э. Душа человека.- М., 2008

- 26.Хабермас Ю. О прагматическом, этическом и моральном употреблении практического разума // Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность.- М.,1995.- С.7-31.
- 27.Цицерон М. Т. О старости. О дружбе. Об обязанностях // Древнеримская философия.- От Эпиктета до Марка Аврелия: Сочинения.-М.,1999.
- 28.Швейцер А. Благоговение перед жизнью.- М., 1992.
- 29.Шопенгауэр А. Две основные проблемы этики // Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность.- М.,1992.

з эстетики:

1. Аристотель. Поэтика. Риторика.- СПб.,2000.
2. Баумгартен А. Философские рассуждения. Эстетика (Фрагменты) // История эстетической мысли.- Т.2.- М.,1964.
3. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества.- М.,1986.
4. Гадамер Г.Г. Актуальность прекрасного.- М.,1991.
5. Гегель Г. Эстетика : В 4-х т.- М.,1973.
6. Данте Алигьери. Божественная комедия.- М.,1986.
7. Илларион Киевский. Слово о законе и благодати // Русская идея / Сост. М.А. Маслин.- М,1992.
8. Ингарден Р. Исследования по эстетике.- М.,1962.
9. Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде // Сумерки богов.- М.,1990.- С.222-318.
- 10.Кант И. Критика эстетической способности суждения // Кант И. Критика способности суждения.- Ч.1-М.-1994.
- 11.Кассирер Э. Сила метафоры // Терия метафоры.- М.,1990.- С.33-42.
- 12.Лотман Ю.М. Структура художественного текста.- М.,1970.
- 13.Маритен Ж. Ответственность художника // Самосознание европейской культуры XX века.- М.,1991.
- 14.Ницше Ф. Рождение трагедии из духа музыки // Ницше Ф. Сочинения: В 2-х т. Т.1.-М.,1990.
- 15.Ортега-и- Гассет Х. Эстетика. Философия. Культура.- М.,1991.
- 16.Потебня А. Естетика и поэтика.- М.,1996.
- 17.Українка Леся. Про мистецтво.- К.,1966.
- 18.Франко І. Краса і секрети творчості.- К.,1980.
- 19.Фрейд З. Художник и фантазирование.- М.,1995.
- 20.Шеллинг Ф.В. Философия искусства.- М.,1996.
- 21.Юнг К. Психология и поэтическое творчество // Самосознание европейской культуры XX века.- М.,1991.

Питання до іспиту**з навчальної дисципліни «Теорія та історія етики та естетики»**

1. Добро як провідна ідея моральної свідомості.
2. Моральне зло, його походження і сутність.
3. Загальна характеристика основних моральних понять (відповідальність, обов'язок, честь і гідність, совість, сором).
4. Сенс життя як фундаментальна особливість людського існування.
5. Щастя та шляхи його осмислення в етиці.
6. Любов як вища цінність і сенс життя. Сутність любові та її особливості.
7. Дружба як вершина міжособистісних стосунків. Основні риси, ознаки та умови дружби.
8. Шлюб і сім'я. Етика сімейних стосунків.
9. Етика громадянськості: людина і суспільство. Політична культура громадянина. Мораль і політика.
10. Екологічна етика, її основні проблеми
11. Біоетика як нормативне вчення про ціннісне відношення до Життя. Біоетика і біомедична етика: «відкриті» проблеми
12. Специфіка і структура естетичної свідомості.
13. Естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал.
14. Категорії естетики: “гармонія” і “міра”, “прекрасне” і “потворне”, “піднесене”, “героїчне”, “низьке”, “трагічне” і “комічне”.
15. Методологічна роль категорій естетики в художній творчості.
16. Походження і соціальні функції мистецтва.
17. Мистецтво як специфічна форма відображення дійсності. Художній образ.
18. Зміст і форма у мистецтві.
19. Види мистецтва.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕТИКИ ТА ЕСТЕТИКИ»

Укладач: Ковальчук Наталія Дмитрівна, доктор філософських наук,
професор кафедри філософії КУ ім. Б. Грінченка.

Б 72 Теорія та історія етики та естетики. Програма навчальної дисципліни
/ Укладач Ковальчук Наталія Дмитрівна, доктор філософських наук, професор
кафедри філософії КУ ім. Б.Д. Грінченка – К.: Київський університет імені Бори-
са Грінченка, 2014– 38 с.